

KONU

ALİŞTIRMA

CÜMLE: Bir düşünceyi isteği, haberi ya da duyguyu anlatmamızı sağlayan, bir veya birden çok sözcükten oluşan anlatım birimine “cümle” denir.

ÖRNEK: Yoruldum. - Eşyaları taşıırken çok yoruldum.

ÖGE: Cümlelerdeki sözcüklerin tek başına ya da söz grupları halinde cümlede yerine getirdikleri göreve “öge” adı verilir.

➤ Söz grupları isim ve sıfat tamlamaları, deyimler, ikilemeler, birleşik fiiller, söz grupları kesinlikle birbirinden ayrılmamalıdır.

➤ Ögeler bulunurken mutlaka önce yüklem hemen peşinden özne bulunmalıdır. Sıralama için YÖNTEM kelimesi kullanılabilir. (Yüklem Özne Nesne Tümleçler EM)

➤ Diğer ögeleri bulmak için mutlaka yükleme soru sorulmalıdır.

➤ Ögeleri bulurken kimin ve neyin soruları asla sorulmamalıdır. (Bu sorular isim tamlaması sorularıdır.)

Yüklem: Cümlede yapılan, meydana gelen ögedir. Yüklemi bulmak için bir soru sorulmaz.

Öğrendiklerini şimdi uygulama imkanı buldu.

Özne: Cümlede işi yapan ögedir. Yükleme sorulan Kim? Ne? Sorularıyla bulunur.

Yan komşumuz yavru bir köpek almış.

Nesne: Cümlede yapılan işten etkilenen ögedir. Kimi? Neyi? Sorularıyla belirtili nesne, Ne? Sorusuyla belirtisiz nesne bulunur.

Aynayı giriş kapısının karşısına astı.
İlham gelir diye yanında kağıt kalem taşımış.

Yer Tamlayıcısı: Yüklemde bildirilenlerin yerini gösteren ögedir. Yükleme sorulan nereye? Nerede? Nereden? Kime? Kimde? Kimden? Neye? Neyde? Neyden? Sorularıyla bulunur.

Edremit’te fotoğraf makinası ile güzel kareler yakaladım.

Zarf Tamlayıcısı: Yükleme sorulan ne zaman? Nasıl? Niçin? Neden? Neyle? Ne Kadar? Kiminle? Sorularıyla bulunur. Eylemin zamanını, yapılış nedenini, miktarını gösteren ögedir.

Yapay zeka teknolojisiyle hayatımız değişti.

TÜRKÇE DERSİ

Aşağıdaki cümlelerin ögelerini bularak örnekteki gibi gösteriniz.

Kuşlar | doğanın geveze çocuklarıdır.

Özne Yüklem

Martılar çocuk gibi çığlık atıyordu.

Yüksek uygarlığın merdiveni sanattır.

Benim tanıdığım en iyi sanatçıydı.

Sabah güneşi aydınlatmıştı evin içini.

Ceviz ağacının gölgesinde içtik çayımızı.

Askerde sık sık ziyaretime gelen DaDamdı.

Atatürk, yaşamı boyunca sanata önem vermiştir.

O, köyde yaşadığı yıllarda çok küçüktü.

Hava bugünlerde oldukça soğuktu.

Dedem, çarşıda gördüğü arkadaşını selamladı.

Servisi kaçırınca taksiye bindim.

İhtiyarlık gelmeden gençliğin kıymetini bilmeliyiz.

Çocuklara güzel sanatları tanıtmalı ve sevdirmeliyiz.

Karşıdan gelen arabanın farları rahatsız ediyordu.

Sabah kahvaltı yapmadan evden çıkmam.

Birlikte yaşamının getirdiği sorumluluklar vardır.

Sevimli, hareketli, cana yakın bir çocuktu.

İyi bir lise kazanmak en büyük hayalıdır.

Küçük yaştan beri futbola ilgi duyuyordu.

Sahile vuran dalgalar kumdan kaleyi yıktı.

Her gün Boğaz'dan yüzlerce gemi geçer.

Bıçak gibi keskin ve soğuk rüzgar esiyor.

Tekne dalgaların şiddetiyle sarsılıyordu.

ETKİNLİK

TÜRKÇE DERSİ

Aşağıdaki soruları cevaplarına göre değerlendirerek hangi ögeyi öğrenmek için sorulduklarını altlarına yazınız.

- Niçin bu soruları soruyorsunuz?

- Gerçekleri öğrenmek için.

- Neyi akşam taşıyacaklarmış?

- Çuvaları.

- Elindeki hediyeyi kime vereceksin?

- Sınıf arkadaşşıma.

- Evden okula nasıl gidiyorsunuz?

- Yaya

- Kim bu soruyu çözebilir?

- Ben

- Pazardan ne aldın?

- Çekirdeksiz üzüm

- Eşyaları neyle sardı?

- Örtüyle

- Domatesler ne olmuş?

- Bozulmuş.

- Neden beni görmek istedi?

- Bir problemini anlatmak için.

- Etleri nerede muhafaza ettiniz?

- Buzdolabında.

TÜRKÇE DERSİ

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili ögelerin adını yazınız?

Eski bir aile fotoğrafı duvarda asılıydı.

Yer Tamlayıcısı

Yarınki konuşmaya katılacak kişi oydu.

Tatlı sözler, tatlı yankılar oluşturur.

Bugünkü gösterime teyzem de gelecek.

Sınav öncesi tüm derslerden ek çalışma yapıldı.

Kardeşim için çok sıkı bir çalışma programı hazırlanmış.

Az sonra okulun bahçesinde İstiklâl Marşı okunacak.

TEST

1. Aşağıdaki cümlelerden hangisi özne ve yüklemden oluşmuştur?

A) Servisi kaçırınca taksiye bindim.

B) İhtiyarlık gelmeden gençliğin kıymetini bilmeliyiz.

C) Karşıdan gelen arabanın farları rahatsız ediyordu.

D) Sabah kahvaltı yapmadan evden çıkmam.

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belirtisiz nesne kullanılmıştır?

A) Şiire karşı ilgisi çocuk yaşta başlamış.

B) Şair, gençlik yıllarında da güzel şiirler yazmış.

C) Sanatçıya değer verilmesi gerektiğini anlattı.

D) Sanat hakkında en güzel sözleri o söylemiş.

3. Aşağıdaki cümlelerden hangisi sadece yüklemden oluşmuştur?

A) Birlikte yaşamının getirdiği sorumluluklar vardır.

B) Sevimli, hareketli, cana yakın bir çocuktu.

C) İyi bir lise kazanmak en büyük hayalıdır.

D) Küçük yaştan beri futbola ilgi duyuyordu.

4. Aşağıda kilerin hangisinde zarf tamlayıcısı (zarf tümleci) cümleyi durum yönünden tamamlamıştır?

A) Okula geç kalmamak için erken kalktım.

B) Teyzem kollarını yukarı kaldırdı.

C) Arabamız yokuşu yavaş yavaş tırmanıyordu.

D) Babam bütün gün bir an bile oturmamış.

5. Aşağıdaki cümlelerden hangisi öğelerine yanlış ayrılmıştır?

A) Güneşi / gören çiçek / aniden / canlandı.

B) Telaşa etrafına bakınan kadın / çocuğunu / arıyordu.

C) Dedem / bugün / askerlik anılarını / anlattı.

D) Gittiğimiz evlerde / güler yüzlü köylülerle / karşılaştık.

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yardımcı öge kullanılmamıştır?

A) İstanbul, yüzlerce yıl birçok devlete ev sahipliği yapmıştır.

B) Bursa'da pek çok tarihî yapı vardır.

C) Gaziantep'in birçok yemeği meşhurdur.

D) Giresun'da mısır ve fındık yetiştirilir.

7. "Ünlü şairimiz, bu şiirinde yalnızlığı dile getiriyor." cümlesinin öğeleri aşağıdakilerden hangisinde sırasıyla verilmiştir?

A) Özne - Yer tamlayıcısı - Yüklem

B) Özne - Yer tamlayıcısı - Zarf tamlayıcısı - Yüklem

C) Özne - Yer tamlayıcısı - Nesne - Yüklem

D) Nesne - Yer tamlayıcısı - Özne - Yüklem